

Dipnot

Dipnot *paralel metin* anlamına geliyor. İnsan zihni sıralı çalıştığı için metnin bir *kusuru* aslında. Bazı durumlarda kaçacak yerin yoksa, kaynak gösteriyorsan veyahut alışkanlıklar *asıl bilgiyi* dipnota koymayı söylüyorsa, haklı. Hatta *Mr Norrell and Jonathan Strange* gibi romanlarda, güzel bir edebiyat cihazı haline geldiğini de gördüm. Bununla beraber genel olarak *yazının kusuru* olduğunu düşünüyorum. Önemliyse yazının kendisinde de bulunabilir, önemsizse dipnota da koymaya gerek yok.

Kimi Dinliyorsun?

İnsanın kimi dinleyeceğine kim karar veriyor? Kendisi. Belki kimi dinleyeceğine dair de başkalarını dinliyor ama bu silsilenin sonunda kararı kendisi vermiş oluyor. Peki bu kararı neye göre veriyor? Ben falancayı dinlemeyi ve filancayı dinlememeyi neye göre belirliyorum?

Bunun tek anlamlı cevabı *mizacıma* göre. Bana yakın duranları dinlemeyi tercih ediyorum. Bana yakın bulduklarımı. Yakın bulmak da duygusal bir durum, mantıklı değil. İnsanları bana göre bulundukları pozisyona göre dinliyorum. *Adam sağıma mı, soluma mı, yukarıma mı, aşağıma mı tekabül ediyor?*

O halde, sevgili dostum, fikirlerinin *mantıklı* olduğunu ve bunların düşünce yoluyla, *saf düşünce* yoluyla ulaşılmış olduğunu nasıl iddia ediyorsun?

Düşüncenin asıl belirleyeni mizacımızsa, seni neden dinlemem gerektiğini düşünüyorsun?

Komisyon

Bir komisyonun iş yapabilmesi için üç kişiden oluşması gerek demiş adam, ikisi toplantıya katılmamak şartıyla.

İnsanların ekseriyeti tek başına sorumluluk almaktan, *kişiselleşmekten*, bir karar vermiş olup bunun sonuçlarına katlanmaktan korkuyor. *Komisyon* dediğimiz cihaz, bunu engelliyor. Karar alıyorsun ama sorumluluk almıyorsun. *Komisyon*da şöyle denildi diyor adam. Komisyon dile mi geldi, hayır, oradan biri dedi ama zaten komisyon *falanca* dememek için kurulmuş bir cihaz.

Dünyayı, tüm devletleri, tüm büyük şirketleri komisyonlar yönetiyor. Neden dünyanın bu halde olduğunu ve dışarıdan baktığımızda *aptallık* diyeceğimiz kararların nasıl alındığını anlayabiliyoruz. Sorumluluk kaybolduğunda, düşünce de kayboluyor ve insanlar *en doğruyu* değil, *en izah edilebiliri* tercih ediyorlar. İzah edilebilir de, doğruyla en iyi ihtimalle uzaktan akraba.

İnisiyasyon

Avustralya ordusunun hepsinde değilse de, bir kısmında yeni askerlere *inisiyasyon* diyerek tecavüz ediy-

orlarmış. Bu inisiasyon işlerinin *çarpıcı* olması herhalde adetten. İnsanın *yeniden doğması* için, normalin gayet dışında bir olay olması gerekiyor, unutmayacak. Masonlar da kurukafa bulunan karanlık bir odaya alıp, *ölmüşün* gibi yapıyorlarmış, akabinde yeniden doğurtmak için herhalde.

Gülen fırkası *inisiasyon* için ne kullanıyordu acaba? Muhtemelen kısım kısım oldukları için, *rutin dışına çıkacak* kısımlarında *rutin dışı* bir inisiasyon vardır.

Kağıttan Kitap

Amerika'nın Barnes and Noble isimli kitapçı zinciri iflasın eşiğinde diyorlar.

Bunu *kağıt kitapların akıbeti* diye okumak mümkün ama bir yandan da kitaplar yayıncılığının uzun senelerden beri ilk defa *kar eden bir sektör* haline geldiğini söyleyenler var.

Ben de elektronik kitabın yaygınlaşmasının, kağıdı ortadan kaldıracağını düşünenlerdenim ancak bu tahmin ettiğimiz kadar kısa sürmeyecek anladığım kadarıyla. Veyahut kitap kavramı hepten ortadan kalkacak. Her ne kadar Umberto Eco kitabın mükemmel bir icat olduğunu ve geliştirmenin mümkün olmayacağını söylüyorsa da yeni nesil video konusunda gösterdiği ilgiyi kitaba göstermiyor. Bu da en azından *pazarın* daralması demek. Okuma yazmanın en önemli olduğu çağda yaşıyoruz ve bunun devam edeceğinin garantisi yok. Dünyayla (ve robotlarıyla) daha *doğal* iletişim yolları geliştikçe, amacımıza, ihtiyacımıza konuşarak ulaşmak mümkün oldukça, zihinlerimizin okuyan tarafları da körelecek.

Yazdıklarımızı bin sene sonra okuyan olacak mı? Hiç sanmıyorum.

Kader ve Sorumluluk

Nouman Ali Khan'ın kader ve sorumluluk konusunda, *madem Allah olacakları biliyor, kimin cennete, kimin cehenneme gideceğini biliyor, neden bizi imtihan ediyor?* sorusunu cevaplamaya çalıştığı bir video seyrettim. Allah'ın kainatın *CEO'su*, şeytan'ın insan yaratılmadan önce uzun zamanda yükselmiş bir yardımcı gibi sunulduğu analogi, konuyu izahtan çok basitleştiriyor ama böylesi seviliyorsa, pedagojik cihaz olarak makul. Şeytan insanın çok sonradan gelmiş, daha değersiz bir yaratılıştaki bulunduğu halde *halife* seçilmesini hazmedemeyip isyan ediyor. Buradan Allah'a karşı şeytanlaşma, sorumluluk almamak ve insanlaşma sorumluluk almak şeklinde iki tercihten bahsediliyor. Allah insanın ne yapacağını önceden bilse bile, insanın kendi sorumluluğunu (beni böyle sen yarattın diyerek) Allah'a atmasını *şeytanlaşmak* olarak anlatıyor.

Sorumluluğu almak veya almamak konusunda söyledikleri makul. Buna itirazım yok. İnsan çoğu durumda tercih yapma imkanı olduğunu biliyor. Biriyle konuşurken doğru söyleyip, az para kazanmak veya yalan söyleyip çok para kazanmak gibi bir konuyla imtihan ediliyorsanız, biliyorsunuz ki insanın

doğruyu ve eğriyi tercih etme iradesi vardır. İnsanın bunu reddetmesi, zaten kendi aklına, şuurunun varlığına hakaret anlamı taşıyor.

Mamafih asıl problem bu değil, yani insan bu sorumluluk duygusunu, tercih ve kanaatini *Allah'a rağmen*, onun bilmediği şekilde kullanabilir mi? Allah için sonsuz ihtimal varken, insan Allah'ın sınırladığı seçenekler içinde tercih yapar diyelim, tamam, ancak Allah insanın bu sınırlı sayıdaki tercihten hangisini yapacağını, yapmadan bilir mi?

Bilmez diyemiyoruz, o zaman eksiklik atfetmiş oluyoruz, *bilir* deyince de *o halde insanın tercihinin anlamı ne?* diye sormamız gerekiyor.

Allah'ı insandan ayrı kabul ettiğimiz, birini CEO, diğerini halifesi kabul ettiğimiz sürece bu meseleden çıkmamız zor.